

I hvilket Omfang dette imidlertid faar praktisk Betydning, og hvorvidt den eventuelle Fordyrelse kommer til at bestaa i yderligere faste Anlæg eller i en formindsket Kapacitetsudnyttelse, afhænger i et vist Omfang af a) om Arbejdstidsnedsættelsen fører til Beskæftigelse af flere Arbejdere *efter* hinanden (Indførelse af Skift eller Forandringer af Skift) eller b) *ved Siden af* hinanden.

a) I første Tilfælde er Forholdene simple i Bedrifter, hvor man i Forvejen har Skift og man derfor blot skal forandre Tiden i hvert Skift, eventuelt indføre flere Skift eller (og) forandre Antallet af Arbejdsdage i Ugen. Er Forholdene her yderligere saa simple, at den forkortede Arbejdstid „gaar op“ i den samlede daglige Arbejdstid, er naturligvis de tekniske Vanskeligheder ved en Arbejdstidsforkortelse mindst. Saaledes kan man da altid uden væsentlige Omkostninger erstatte 3 Holds Drift à 8 Timer med 4 Hold i 6 Timer. Saafrømt man ikke kan finde en forkortet Arbejdstid, der „gaar op“ i den samlede daglige Arbejdstid for de 2 eller 3 Skift, man havde forinden, kan man f. Eks. forøge den samlede Arbejdstid, der daglig arbejdes paa Virksomheden, og samtidig indføre en forkortet Arbejdsuge for Virksomheden (saaledes at denne ligger stille en Dag i Ugen eller mere). I saa Fald kan det imidlertid tænkes, at visse Virksomheder vil faa en mindre Forøgelse af Omkostningerne som Følge af den længere Arbejdstid pr. Dag, f. Eks. til Opsyn eller til Varme. Hvor stor en Rolle dette vil spille, kan kun afgøres ved en Undersøgelse af Forholdene i det enkelte Tilfælde. Der er dog Grund til at formode, at det som Hovedregel næppe vil være af større Betydning.

Bevares omvendt Virksomhedens samlede Arbejdstid pr. Dag samtidig med, at man fastholder, at Arbejdstidsforkortelsen for hver Arbejder skal finde Sted inden for et Tidsrum af en Uge, vil visse Arbejdere faa mindre Antal Arbejdstimer og dermed Løn pr. Uge end de øvrige Arbejdere. Arbejdstidsforkortelsen vil altsaa ikke blive ligeligt fordelt over Arbejderne, d. v. s., at der bliver indført et Slags haltende Skift, der kan have sine Ulemper, set fra Arbejdernes Standpunkt, men som næppe i de Tilfælde, hvor det overhovedet kan lade sig indføre, vil medføre forøgede Udgifter.

En bedre Fremgangsmaade er det imidlertid i de Tilfælde, hvor man agter at bevare Virksomhedens daglige Arbejdstid, at fordele Arbejdstidsforkortelsen for Arbejderne over et længere Tidsrum, f. Eks. en Maaned eller 6 Uger, d. v. s. indføre et alternerende Arbejdssystem, hvor Arbejderne udskifter hinanden *efter* en vis Arbejdstid. Heller ikke dette System vil som Hovedregel betyde en Forøgelse af Produktionsomkostningerne.

Hvis det drejer sig om en Virksomhed, hvor der ikke før har været anvendt Skift, vil man have Valget mellem de samme Alternativer som ovenfor anført, men bortset fra de Tilfælde, hvor man vælger at indføre et alternerende Arbejdssystem, maa man tillige regne med de Vanskeligheder, der under visse Omstændigheder kan være forbundet med selve Skiftets Indførelse. Det kan saaledes være teknisk vanskeligt at lade forskellige Arbejdere være beskæftigede paa det samme Arbejde *efter* hinanden, hvad Skiftet i visse Tilfælde vil medføre. Denne Vanskelighed kan bl. a. have været Grunden til, at Skift ikke allerede forinden er gennemført, og det kan tænkes, at der i enkelte Virksomheder kan opstaa Ekstraomkostninger af denne Grund.

b) I de Tilfælde, hvor man ikke vælger at sætte flere Arbejdere ind *efter* hinanden ved at indføre eller forandre Skift, maa Arbejderne indsættes *ved Siden af* de allerede arbejdende, saaledes at man f. Eks. i Tekstilindustrien lader Arbejderne passe færre Vævestole o. s. v. Dette vil dog kun i de færreste Tilfælde kræve Udgifter til yderligere Anlæg, idet der som Følge af den Indskrænkning i Beskæftigelsen, der har fundet Sted, oftest — omend naturligvis ikke i alle Tilfælde — vil findes baade Plads og Arbejdslokaler til flere Arbejdere end dem, der i Øjeblikket er beskæftiget. Som Hovedregel vil derfor denne simple Form for en Udvidelse af det beskæftigede Antal Arbejdere kunne ske uden Udgifter til Nyanlæg. Men dette udelukker naturligvis ikke, at det i visse Tilfælde kan være nødvendigt at foretage saadanne Anlæg, men der er dog Grund til at formode, at dette kun vil faa Betydning i et ret begrænset Omfang.